O VIAŢĂ PENTRU POEZIE – ANNA AHMATOVA

Marinela DOROBANŢU

A cuprinde întrega existenţă a Annei Ahmatova într-un număr finit de pagini, oricât ne-am strădui, este cu neputinţă. Poeta însăşi recunoştea că acest lucru este imposibil: încercând să realizeze o carte autobiografică, observa că e plictisitor să vorbească despre ea însăşi, mult mai interesant fiind să descrie oamenii şi lucrurile care au înconjurat-o. Definitivarea acestui proiect autobiografic ne-ar fi permis, probabil, o cunoaştere mai bună a omului Ahmatova, dar, deşi ideea a existat, a rămas „o carte pe care n-am s-o scriu niciodată”[1] – sublinia poeta, care mai adaugă: „de-aş reuşi să notez măcar o parte din ceea ce gândesc, ar fi o mare fericire”[2] (fragmentarismul amintirilor ahmatoviene ne conduce la ideea privind caracterul discontinuu al memoriei umane, idee ce va sta la baza poeticii sale despre „clipă”). Anna Ahmatova intenţiona, aşadar, să publice o carte autobiografică, dar acest proiect nu va fi definitivat. Din el s-au păstrat doar fragmente, singurul publicat în timpul vieţii poetei fiind *Pe scurt despre sine*/ *Korotko o sebe*[3]. Şi, parcă pentru a se justifica, într-un alt fragment, *În ceea ce priveşte memoriile*, Ahmatova îl previne pe cititor asupra caracterului memoriei umane: „memoria omului este astfel

[1] O parte dintre fragmentele autobiografice scrise de Anna Ahmatova în perioada timpurie s-au pierdut sau au fost arse în deceniul al şaselea, după cea de-a treia arestare a fiului său. Restul textelor ce urmau să alcătuiască o lucrare autobiografică, la care Ahmatova se gândise încă din anul 1940, au fost redactate între anii 1950-1960 şi se păstrează astăzi în arhiva „Ahmatova” la secţia Manuscrise a Bibliotecii „M.E. Şcedrin” din Sankt-Petersburg, precum şi la Arhivele Centrale de Stat pentru literatură şi artă. În timp, cercetători precum L.A. Mandrîkina, E.I. Liamkina, V.I. Vilekin şi A. Height vor face cunoscute publicului larg aceste fragmente autobiografice deosebit de interesante, pe care le vor include în lucrările lor publicate în deceniile optzeci-nouăzeci ale secolului trecut. În România, câteva dintre fragmente sunt conţinute de volumul *Anna Ahmatova. Poeme. Proze*, în traducerea Liviei Cotorcea.

[2] L.A. Mandrîkina, *Книги. Архивы. Автографы*, Moscova, 1973, p. 63.

[3] *Коротко о себе* va apărea în *Советские писатели*. *Автобиографии*, vol. III, Moscova, 1966.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

construită încât, ca un proiector, luminează doar anumite momente de timp, lăsând restul într-un întuneric de nepătruns. Chiar dacă ai o memorie fenomenală, este nevoie să şi poţi uita ceva”[1]. În absenţa unei autobiografii sau a unor jurnale personale ale poetei, vom încerca o creionare a profilului ahmatovian prin intermediul faptelor de viaţă, al relatărilor contemporanilor şi mai ales al operei sale.

Dar să începem cu începutul... Anna Ahmatova, pe numele său adevărat Anna Andreevna Gorenko (cu accent pe prima silabă, de unde presupunerea unora că ar fi fost ucraineancă), a văzut lumina zilei lângă Odessa, în localitatea Bolşoi Fontan, pe 11 (23) iunie 1889 (la ruşi, de „Ziua lui Ivan”, echivalent al Nopţii de Sînziene), „în acelaşi an cu Charlie Chaplin, cu *Sonata Kreuzer* a lui Tolstoi, cu turnul Eiffel şi, pare-se, cu Eliot”[2]. În cinstea bunicii pe linie maternă – Anna Egorovna Motovilova –, noua născută primeşte numele Anna. Mama acestei bunici, Praskovia Fedoseevna, provenea din familia Ahmatov – o familie de nobili din Simbirsk, urmaşă a hanului tătar Ahmat ucis în 1481. Numele acestuia, adoptat mai târziu ca pseudonim literar şi la îndemnul tatălui care, aflând că fiica sa scrie versuri, îi va cere să-şi ia un alt nume „ca să nu facă de ruşine o familie onorabilă”. Tatăl, Andrei Antonovici Gorenko, lucrase ca inginer mecanic în flotă, apoi la calea ferată, iar când s-a născut Anna era inginer în retragere şi profesor de matematică la Şcoala Militară de Marină. Mama, Inna Erazmovna, făcuse parte din grupul narodnicilor şi aparţinuse grupului revoluţionar „Voinţa poporului”, motiv de mare mândrie pentru Anna Ahmatova, care spunea: „era un semn de ruptură pentru o tânără femeie” (căsătorită forţat de către părinţi la vârsta de şaisprezece ani cu o persoană de cincizeci de ani, Inna Erazmovna fugise pentru a se recăsători, de data aceasta din dragoste, cu Andrei Antonovici Gorenko).

La un an după naşterea Annei, familia părăseşte ţărmul Mării Negre, mutându-se la Ţarskoe Selo, un orăşel din împrejurimile Petersburgului rebotezat în Detskoe Selo şi Oraşul Puşkin (1937). Ţarskoe Selo, reşedinţa de vară a curţii imperiale, era un loc unde „se respira” poezie. La liceul de aici Puşkin şi prietenii săi – Delvig şi Kühelbeker – învăţaseră, printre alte discipline, arta şi tehnica versificaţiei. În scurta sa autobiografie, Anna Ahmatova afirmă: „Primele mele impresii sunt de la Ţarskoe Selo: splendoarea verde şi umedă a parcurilor, izlazul pe care mă ducea dădaca, hipodromul unde galopau micii căluţi murgi, gara

[1] E.I. Liamkina, *Встречи с прошлым*, Moscova, 1978, p. 411.
[2] Mandrîkina, *op. cit.*, p. 73.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

veche”[1]. Casa în care locuia familia Gorenko avea în jur de o sută de ani şi se afla la intersecţia dintre Şirokaia Uliţa şi Strada Bezîmiannaia, în apropierea gării – vestită de la construirea primei căi ferate din Rusia care lega capitala de Ţarskoe (reşedinţa imperială de vară) şi de Pavlovsk (numit astfel după fiul Ecaterinei a II-a, ţarul Pavel). De această locaţie Ahmatova va fi legată pe parcursul întregii sale vieţi; chiar şi atunci când casa nu va mai exista, Ţarskoe va însemna pentru ea cotidianul, primii ani de şcoală, iar Pavlovsk – fastul, sărbătorescul.

Verile, Anna le-a petrecut (până la vârsta de treisprezece ani) împreună cu familia la vila Tur („Otrada”), situată în împrejurimile Sevastopolului, pe malul Golfului Streleţk, aproape de străvechea colonie grecească Hersones. Aici a primit şi prima sa poreclă: „vecinii (...) mă porecleau «fetiţa sălbatică» pentru că umblam desculţă, hoinăream fără pălărie pe cap ş.a.m.d., mă aruncam din barcă direct în mare, înotam pe timp de furtună şi mă bronzam în aşa hal, că mi se jupuia pielea, şocându-le astfel pe domnişoarele provinciale din Sevastopol”[2]. Nici locul acesta nu-l va mai regăsi peste ani... La vârsta de cinci ani, ascultând lecţiile pe care profesoara le preda fraţilor săi mai mari, Anna a început să vorbească limba franceză. Să citească a învăţat pe abecedarul lui Lev Tolstoi şi tot cam pe la această vârstă a scris primele sale poezioare. Precocitatea fetei a fost favorizată şi de mediul care o înconjura: pentru ea poezia nu începuse cu Puşkin sau Lermontov, cum se întâmpla de obicei, ci cu Derjavin – *La naşterea fiului împărătesc*/ *Na rojdenie porfirorodnogo otroka* – şi cu Nekrasov – *Gerul – moşu cu nas roşu*/ *Moroz, Krasnîi Nos*, – poeme pe care mama sa le ştia pe dinafară. După ce la vârsta de unsprezece ani Anna Andreevna şi-a dezvăluit prima poezie, tatăl a numit-o „poetă decadentă” şi i-a interzis să-şi semneze versurile cu numele real. Tot cam pe la unsprezece ani, micuţa Anna a început să-şi scrie viaţa într-un carnet în care mama îşi nota cheltuielile gospodăreşti, iar familia, văzând cele scrise, a fost foarte impresionată de faptul că fata avea amintiri de la vârsta de doi ani!

Anna Andreevna Gorenko studiază la gimnaziul de fete Mariinski din Ţarskoe Selo: „la început prost, apoi mult mai bine, oricum, totdeauna fără plăcere”. În 1905 părinţii săi divorţează; mama îşi duce copiii în Crimeea, la Evpatoria, unde Anna studiază acasă penultima clasă de gimnaziu (dintre aceştia

[1] Anna Ahmatova, *Избранное*, Moscova, 1974, p. 5.
[2] Anna Ahmatova, *Poeme. Proze*, trad. de L. Cotorcea, Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, Iaşi, 1994, p. 173.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

o fetiţă va deceda peste un an, iar un băiat în 1920). „Mi-era dor de Ţarskoe Selo şi scriam o mulţime de versuri anemice", afirmă poeta în acelaşi proiect de autobiografie. Nu ştim nimic altceva decât că, în anul 1906, Ahmatova vine la Kiev, la o verişoară, pentru a-şi termina studiile liceale, în 1907 absolvind ultima clasă la Liceul Fundukleev. Apoi, tot la Kiev, intră la Facultatea de Drept, la Cursurile Superioare pentru fete, pe care le abandonează însă curând. Ulterior, întoarsă la Petersburg, frecventează Cursurile superioare istorico-literare ale lui Raiev (1910) şi se căsătoreşte cu Nikolai Gumiliov. În tot acest timp continuă să scrie versuri pe care le numerotează, „Cântecul ultimei întâlniri" (care s-a păstrat) având numărul două sute. Interesant este faptul că în familia sa nimeni nu mai scrisese poezie, în afară, poate, de o rudă foarte îndepărtată: „În familia mea, de-ai căuta cu lumânarea, n-ai să găseşti pe nimeni care să fi scris versuri; poate doar prima poetă rusă, Anna Bunina, care era mătuşa bunicului meu Erazm Ivanovici Stogov"[1]. Amintirea lucrurilor simple, dar durabile, cu care a crescut, a locurilor prin care a trecut, a mirosurilor, culorilor şi sunetelor, greutăţile care a apărut încă din copilărie, toate, împreună, o vor întări pe poetă şi o pregăti pentru ceea ce avea să urmeze, într-un fel conturându-i şi fizionomia creaţiei.

Primele sale versuri anunţau deja un talent autentic şi nu semănau cu nimic din ceea ce se scrisese mai înainte. I. Brodski, poet care a făcut parte din grupul scriitorilor leningrădeni apropiaţi Ahmatovei[2], nota: „Ahmatova face parte dintre poeţii lipsiţi de genealogie şi de orice fel de «evoluţie». Poeţi ca ea se nasc pur şi simplu. Ei vin pe lume cu o dicţie proprie, cu o alcătuire a sufletului irepetabilă"[3]. Un poem din tinereţea Ahmatovei apare pentru prima dată la Paris, în 1907, sub semnătura A.G., în nr. 2 al revistei literare „Sirius"[4], o mică revistă ce apărea în limba rusă şi era editată de N.S. Gumiliov (în acel moment student la Sorbona). Anna Andreevna îl cunoscuse pe Gumiliov, în calitate de gimnazist, la Crăciunul anului 1902 şi mai îndeaproape la cel din 1903, după o perioadă de şapte ani în care tânărul a curtat-o asiduu, căsătorindu-se, în final, pe 25 aprilie (stil vechi) 1910. N.S. Gumiliov era poet, filolog şi

[1] *Idem*, p. 168.
[2] Din grupul poeţilor leningrădeni mai tineri, care au adulat-o pe anna Ahmatova şi au susţinut-o, au făcut parte: Iosif Alexandrovici Brodski, Evgheni Rein, Anatoli Naiman, Alexandr Kuşner, Lev Vladimirovici Livşiţ (pseudonim Lev Losev) şi Natalia Gorbanevskaia.
[3] I. Brodski, *Muza durerii*, prefaţa la volumul A. Ahmatova. *Poeme. Proze*, *ed.cit.*, p. 8.
[4] Revista „Sirius" a încetat să mai apară după trei numere din cauza lipsei mijloacelor financiare; astăzi două numere se află la Biblioteca Naţională din Paris şi unul la Biblioteca Publică „Saltâkov-Şcedrin" din Sankt Petersburg.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

ofiţer, „ultimul cavaler al veacului de argint”, iniţiatorul şi teoreticianul akmeismului. De origine nobilă şi de formaţie neoclasică, Gumiliov trecea în epocă drept un om foarte interesant: „Era o apariţie stranie – îşi deapănă amintirile Irina Odoevţeva, poetă contemporană cu el. Avea ceva teatral, dacă nu chiar ocult, sau, mai curând, era apariţia unei fiinţe de pe altă planetă”.[1] Dincolo de portretul fizic, Gumiliov a avut, ca orice talent autentic, calităţi artistice excepţionale şi un simţ estetic deosebit, astăzi unanim recunoscut, chiar dacă mult timp talentul poetic a fost receptat doar în ipostaza de „cântăreţ al conchistadorului”, eclipsat fiind de rolul de lider al akmeiştilor. Este cunoscut faptul că Gumiliov a călătorit mult: a studiat la Paris, apoi, îndrăgostit de Africa, a mers în Abisinia pentru a studia cântecele populare, la Salonic – cu corpul expediţionar, la Paris, în Finlanda, Suedia, Norvegia şi Anglia (de unde, spre nenorocul lui, s-a întors, în 1918, prin Murmansk la Petrograd), dar acesta nu era decât un aspect al polivantei sale personalităţi. În *Jurnalul* său, Anna Ahmatova nota: „Lipsa de atenţie din partea criticilor (şi cititorilor) este fără margini. Ce extrag ei din tânărul poet Gumiliov, în afară de Lacul Ciad, Girafa, căpitani şi altă recuzită de mascaradă?... Ce l-a călăuzit în viaţă, încotro şi-a îndreptat paşii? Cum s-a întâmplat că, din toate cele pomenite mai sus, s-a format un mare şi minunat poet, creatorul unor poezii ca *Memoria*, *Cel de-al şaselea simţ*, *Tramvaiul care s-a rătăcit*”?[2]

În cazul Annei Ahmatova, personalitatea sa fascinantă era dublată de un fizic ce nu trecea neremarcat. Nina Berberova descrie prima lor întâlnire: „Ahmatova purta o rochie albă, cu guler Maria Stuart, care era la modă. Era zveltă, frumoasă, brună, elegantă. Se apropia de treizeci de ani şi se afla pe culmile gloriei, datorită manierei sale noi de a scrie, profilului şi farmecului ei”[3]. Fascinaţia pe care a exercitat-o asupra contemporanilor săi este vizibilă şi prin iconografia vastă de care poeta a beneficiat în epocă, ca o mărturie a popularităţii sale[4]. Puternica personalitate, inteligenţa şi frumuseţea sufletească răzbăteau atât de pregnant în înfăţişarea poetei, încât au atras atenţia unor pictori şi graficieni

[1] *Apud* Aneta Dobre, *N. Gumiliov – un cavaler rătăcitor prin spaţii şi timpuri*, în vol. *Itinerarii poetice*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997, p. 57.
[2] B. Evseev, *Самый непрочитаемый поэт*, în „Литературная газета”, 20 noiembrie 1995, p. 6.
[3] Nina Berberova, *Sublinierea îmi aparţine*, trad. de N. Stănescu, Editura Univers, Bucureşti, 2000, p. 57.
[4] Vezi M.V. Tolmacev, *Ахматова в изобразительном искусстве*, în vol. *Таины ремесла. Ахматовские чтения*, Moscova, 1992, pp. 158-166.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

de renume, precum A. Modigliani, K. Petrov-Vodkin, N. Altman, I. Annenkov, N. Tîrsa, B. Batalov, A. Tîşler, G. Vereiski, A. Osmerkin, M. Sarian şi alţii. Iuri Annenkov consemna: „o frumuseţe timidă de o eleganţă religioasă, cu un breton rar, care-i acoperea fruntea şi cu o graţie rară. (…) Tristeţea era expresia caracteristică a feţei sale chiar şi atunci când surâdea şi această tristeţe o făcea şi mai frumoasă”[1]. Anna Andreevna nu era o frumuseţe, era mai mult decât o frumuseţe. Pretutindeni unde mergea atrăgea imediat atenţia asupra ei, „statura înaltă, ţinuta dreaptă, măreţia tăcută, firea ei reţinută se asociau cu o «sculptură masivă, clasică», lăsând impresia că «echilibrul valoric» al scrierilor sale se extinde şi asupra comportamentului poetei din viaţa de zi cu zi”[2]. Ca o dovadă a popularităţii în epocă, unul dintre portretele poetei a fost imprimat, încă din 1916, pe nişte cărţi poştale ilustrate „în folosul răniţilor”, o altă ilustrată apărând în tiraj de masă la mijlocul anilor ’20. Chipul ei în porţelan şi bronz a fost realizat, tot la mijlocul anilor ’20, de către N. Danko, iar „portrete literare” i-au creionat, de-a lungul vremii, A. Blok, M. Ţvetaeva, N. Kliuev, V. Hlebnikov, B. Pasternak, M. Dudin, O. Berggolţ, B. Ahmadulina şi alţii.

După nuntă, tânărul cuplu pleacă pentru o lună la Paris. Aici, în „vechiul Paris”, Ahmatova îl întâlneşte pe Amedeo Modigliani (într-o perioadă în care artistul era cu desăvârşire necunoscut), intuieşte „scânteia divină ce licărea în nu ştiu ce tenebre” şi se apropie sufleteşte de cel care mai târziu va deveni un nume de referinţă al artei secolului al XX-lea. Discuţiile „neterestre” dintre cei doi tineri, plimbările prin grădina Luxembourg, momentele în care celebrul pictor o desena au fost surprinse de poetă într-o expresivă proză scurtă, intitulată *Amedeo Modigliani*. Graţie ultimei variante a acestei proze scurte la care Anna Ahmatova a revenit în nenumărate rânduri, completând de fiecare dată textul cu informaţii şi noi semnificaţii, suntem părtaşi la întregul complex de probleme estetice din toate domeniile artei începutului de secol al XX-lea: succesele baletelor ruse ale lui Diaghilev, Stravinski, Nijinski, Pavlova, Karsavina, Bakst, Fokin, faima lui Picasso şi a lui Mark Chagall, răspândirea poeziei „ştiinţifice” de către René Ghil, canonizarea Ioanei D’Arc etc. Aflăm aici o Ahmatova tânără, enigmatică, talentată, ce discuta despre poezie, recita pe dinafară versuri ale poeţilor francezi, citea gândurile altora, ghicea visele şi avea „alte talente de societate”. Modigliani era fascinat de comunicarea stabilită între ei, îi căuta compania şi o desena, cel mai adesea cu o pieptănătură ca aceea pe care o purtau reginele şi dansatoarele

[1] I. Annenkov, *Дневник моих встреч*, vol.I, New York, 1966, p. 6.
[2] V. Şoptereanu, *Timpul artistic şi poetica memoriei*, Editura Paideia, Bucureşti, 2006, p. 136.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

din Egipt: „nu mă desena în aer liber, ci în atelierul său şi-mi dăruia toate aceste desene. Au fost şaisprezece; mi-a cerut să le înrămez şi să le atârn pe pereţii camerei mele de la Ţarskoe Selo. Au pierit în casa de la Ţarskoe Selo în timpul primilor ani după revoluţie. Singurul care a rămas este acela unde se ghiceşte mai puţin decât în toate celelalte ce vor deveni nudurile lui Modigliani”[1]. Totuşi acesta va rămâne portretul pe care îl va prefera – dintre cele două duzini pe care i le vor consacra pictorii – întreaga viaţă; portretul acesta o va însoţi pretutindeni, în toate camerele existenţei sale pribege.

După voiajul de nuntă petrecut la Paris, tânărul cuplu se întoarce la Petersburg, iar în septembrie N. Gumiliov pleacă în Abisinia, în a doua dintre cele patru călătorii africane ale sale. Anul următor, în martie, revine, dar pleacă din nou. Relaţia soţilor fluctuează, cu libertăţi admise reciproc, iar, după un an şi jumătate de căsnicie, pe 18 septembrie (1 octombrie) 1912, se naşte unicul fiu al Annei Ahmatova, Lev Nikolaevici Gumiliov. Despre mariajul lor, cei doi soţi au vorbit doar prin poemele lor, dar acest „roman” celebru al literaturii ruse a secolului al XX-lea a aprins imaginaţia multora. Se spune că Gumiliov căuta „femeia ideală”, dar, la puţin după căsătorie, nu se mai poate ascunde şi va spune „nu am luat o femeie, ci o vrăjitoare”. Se naşte astfel întrebarea: de ce o femeie ca Ahmatova ar fi răspuns exigenţelor unui ideal atât de îndoielnic? Un posibil răspuns ar fi că cei doi poeţi aparţineau trup şi suflet epocii în care trăiau şi în care se dezvoltaseră, Petersburgului dinaintea primului război mondial cu viaţa sa artistică tumultuoasă. Ahmatova însăşi recunoştea: „îmi plăceau acele adunări nocturne” sau „suntem cu toţii nişte cheflii”. Nu era ea, oare, prea complicată pentru un soţ? „Îmi face milă vinovata”, va spune Gumiliov. De ce se făcea Anna vinovată? Pentru că avea o personalitate atât de puternică, pentru că nu putea să treacă cu vederea escapadele amoroase ale soţului sau pentru că se încăpăţâna să scrie versuri? Poeziile sale erau foarte bine primite de către publicul cititor, iar Gumiliov, probabil, prea gelos pe succesul soţiei sale, mai ales că el nu aprecia acest gen de poezie lirică de confesiune. De fapt, el nu se putea sustrage clişeelor vremii, conform cărora literatura, poezia bună, nu putea fi scrisă decât de bărbaţi. Mai târziu însă va costata: „Ştiu... viaţa noastră nu e reuşită/ Te-am pierdut la joc”, aluzie la o legendă hindusă tradusă de V. Jukovski, în care eroul nebun îşi pierde soţia la joc.

În ciuda reţinerilor lui N. Gumiliov, începând cu 1911, poemele Annei Ahmatova apar în diferite publicaţii periodice ale timpului: „Vseobşcii jurnal”

[1] Vezi Anna Ahmatova, *Amedeo Modigliani*, în „Secolul 20”, nr. 4/1967, pp. 75-79.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

(în nr. 3 al acestei reviste vede lumina tiparului prima sa poezie, publicată sub pseudonimul A.A.), „Gaudeamus", „Hyperboreu", „Apollon", „Russkaia mîsl", „Severnie zapiski" etc. În această perioadă, poeta frecventează asiduu saloanele şi cercurile literare din Sankt-Petersburg, locurile unde se aduna întreaga elită rusească din ajunul primului război mondial. La începutul secolului al XX-lea, viaţa artistică a Sankt Petersburgului se concentra în trei saloane: casa Murusi de pe Bulevardul Liteinîi, loc prezidat de Zinaida Hippius şi de Dmitri Merejkovski, unde se reuneau poeţi, filosofi şi reprezentanţi ai clerului care dezbăteau, în discuţii aprinse, probleme liturgice şi confesionale (poeţii decadenţi având propriile puncte de vedere), salonul lui Feodor Sologub, unde se discutau, în principal, probleme legate de poezie şi de tehnica poetică, se recitau versuri şi se ascultau judecăţile solemne ale poetului (adesea aspre şi fără milă), şi apartamentul din strada Tavriceskaia 25, al confratelui său – Viaceslav Ivanov, loc preferat de înalta societate literară petersburgheză, care s-a înscris ca un factor de mare importanţă în trecutul mişcării simboliste şi al literaturii ruse de la începutul secolului al XX-lea în general. În saloanele literare, la reuniunile artistice, Anna Ahmatova a fost distinsă ca o regină de la bun început. Răsfăţată de prieteni şi muze, rezervată, întotdeauna privindu-şi interlocutorii cu „un al treilea ochi", poeta încerca mereu să afle ce se ascunde după spectacolul aparenţelor. Prezentă de nenumărate ori în „turnul" din strada Tavriceskaia, ea fusese remarcată şi apreciată de însuşi Viaceslav „Magnificul", cum îl porecliseră unii, care îi intuise de la lectura primelor versuri talentul. A rămas memorabilă o întâlnire în care poeta le-a dat celor prezenţi o lecţie de supleţe şi de agilitate: „în mijlocul cercului de invitaţi, Anna Ahmatova demonstra pe covor cât este de suplă: se dăduse peste cap şi trebuia să prindă cu dinţii chibritul înfipt vertical într-o cutie aşezată pe podea. Era înaltă, îmbrăcată în ceva lung, de culoare închisă, lipit de corp, încât părea un şarpe neobişnuit, foarte frumos, mai curând reptilă decât femeie"[1]. Poeta frecventa, de asemenea, un loc la mare modă, restaurantul artistic „Câinele vagabond", loc de întâlnire preferat de simbolişti, akmeişti, cubo-futurişti, ego-futurişti etc. Localul, amenajat într-un subsol din Piaţa Mihailovski (va exista din 1910 până la revoluţie), cu tavanul şi pereţii pictaţi de Sudeikin, va fi un reper de care Ahmatova îşi va aminti cu plăcere toată viaţa: „Da, am iubit acele adunări nocturne" (1917). Era un loc pitoresc, frecventat de poeţi, pictori şi alţi vizitatori numiţi „farmacişti", în care intrarea costa douăzeci şi cinci de ruble, adică cinci monede din aur. În zilele cu

[1] L. Ivanova, *Turnul*, în „Secolul 20", nr. 301-302-303/1986, p. 254.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

multă lume, subsolul se umplea până la refuz şi semăna cu o cazemată. Ahmatova era înconjurată de curtezani şi de prieteni, toţi cei prezenţi o adulau, iar amintirea acestor timpuri care, pentru ea, au însemnat Stravinski, Blok, Anna Pavlova, Skriabin, Rostovţev, Şaliapin, Meyerhold, Diaghilev (enumerarea îi aparţine), îi va rămâne neştearsă toată viaţa.

Între timp, pe plan literar şi artistic aveau loc mutaţii esenţiale. Înfiinţarea celui dintâi „Atelier al Poeţilor" a coincis, în anul 1910, cu moartea lui Lev Tolstoi şi cu cea a întemeietoarei Teatrului Dramatic petersburghez, Vera Kommissarjevskaia. Este un moment care va marca sfârşitul simbolismului, ascensiunea futurismului şi, prin ricoşeu, acapararea artei de către politică. Tinerii poeţi se îndepărtau de simbolism, care cunoaştea o adevărată criză, unii deveneau futurişti, alţii akmeişti (înainte de a deveni teoreticianul akmeismului, N. Gumiliov înfiinţase gruparea, intitulată sugestiv, „Atelierul poeţilor", după ce, în 1909, concomitent cu colaborarea sa la revista „Apollon"[1], se număra şi printre colaboratorii activi ai aşa-numitei „Academii a Versului"). Akmeismul reprezenta o direcţie poetică nouă, înfiinţată în 1912 de şase membri ai grupării „Atelierul poeţilor": N.S. Gumiliov, S.M. Gorodeţki, A.A. Ahmatova, O.E. Mandelştam, V.I. Narbut şi M.A. Zenkevici, poeţi care „au depăşit simbolismul" şi „privesc realitatea cu ochii unui nou Adam, deci – cu ochii ce nu şi-au pierdut agerimea primară"[2]. Paradoxal, în această mişcare akmeistă (adamistă), Anna Ahmatova era singurul membru feminin şi, fapt de notorietate publică, avea cel mai mare talent. În cadrul grupului, era o figură foarte activă, iar prietenii o porecliseră, pentru manierele sale aristocratice, „regina de pe Neva" sau „sufletul epocii de argint". „Am devenit akmeistă", spune ea şi precizează: „akmeismul a fost fondat la noi, la Ţarskoe Selo". Akmeiştii susţineau coborârea poeziei pe pământ, propunând o artă bine ancorată în realitate, în terestru, şi apărând o estetică a lucrurilor concrete, a materialităţii lumii. Ei susţineau că „nu poate fi aruncată peste bord" cultura trecutului, ci că trebuie studiată şi continuată ca temelie a creaţiei (în acest sens maeştrii pe care îi venerau erau Shakespeare, Rabelais, Villon şi Th. Gautier).

În iarna 1910-1911, Anna Ahmatova scrie versurile incluse în prima sa culegere – *Seară*/ *Vecer*, care va fi publicată în martie 1912 la editura „Atelierul

[1] „Apollon" – revistă literar-artistică de orientare simbolistă, la început, apoi devenită principala publicaţie de propulsare a curentului akmeist. A apărut la Petersburg, între anii 1910-1917, sub redacţia criticului de artă S.K. Makovski, iar ca a supliment edita şi un „Almanah literar".
[2] Şoptereanu, *ed. cit.*, p. 191.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

Poeţilor", într-un tiraj de trei sute de exemplare. Cu o prefaţă semnată de M. Kuzmin, volumul a fost bine primit de recenzenţi şi de public. „Critica a fost binevoitoare", va spune ea cu modestie, dar Viaceslav Ivanov salută această culegere, pe care o consideră „un eveniment în poezia rusă". Publicarea acestui prim volum de versuri nu o face însă fericită pe poetă; după apariţia lui, Ahmatova călătoreşte, împreună cu soţul său, în Elveţia şi Italia de nord, la Genova, Florenţa, Bologna, Padova şi Veneţia, pictura şi arhitectura italiană impresionând-o „ca un vis pe care ţi-l reaminteşti întreaga viaţă". În tramvai, privindu-i pe pasageri, poeta mărturiseşte că se gândea: „Cât de fericiţi sunt. Lor nu le apare nici o carte".

Ahmatova a fost exigentă cu sine încă de la început. Dintr-o altă proză scurtă, *Amintiri despre A. Blok,* aflăm un episod desfăşurat la o serată literară unde poeta este invitată să citească una dintre poeziile sale. „Dezavantajul" era că lectura urma după o poezie a lui Blok, poet foarte cunoscut şi iubit în Rusia acelor vremuri. Deşi nici Ahmatova nu era chiar o debutantă, citindu-şi deja de doi ani poemele în „Atelierul poeţilor" şi la alte serate literare, ea nu era cunoscută de acel public:

> Nu mă cunoştea nimeni, şi, când am ieşit, s-a auzit o exclamaţie: „Cine e?" Blok m-a sfătuit să citesc *Toţi suntem rătăcitori*. Am refuzat: „Când citesc *Mi-am pus o fustă foarte strâmtă*, ei râd". El a replicat: „Când eu citesc: *Şi beţivii cu ochi de iepuri* – ei râd la fel"[1].

(Blok, care-i recunoscuse talentul, era conştient că literatura, strâns legată de gândirea socială, îşi avea tradiţiile sale proprii, ca şi filosofia sau religia).

În martie 1914 apare, la editura „Hyperboreu", cea de-a doua carte a Annei Ahmatova, *Mătănii*/ *Ciotki*, într-un tiraj de o mie de exemplare, epuizat foarte repede: „a avut o viaţă de doar trei săptămâni", notează autoarea. Era anul primului război mondial şi oamenii începeau să părăsească din ce în ce mai mult Petersburgul:

> De data aceasta, despărţirea de Petersburg s-a dovedit a fi pentru totdeauna. Am revenit nu la Petersburg, ci la Petrograd, nimerind din secolul al XIX-lea direct în secolul al XX-lea în care totul era altfel, începând cu chipul oraşului. Ai fi zis că o mică plachetă de poezii de dragoste semnată de un autor tânăr ar fi avut toate şansele să se piardă în evenimentele mondiale. Dar timpul a hotărât altfel[2].

[1] Anna Ahmatova, *Воспоминания об Александре Блоке*, în *Сочинения в двух томах*, vol. II, Moscova, 1990, pp. 136-137.
[2] Ahmatova, *Избранное*, *ed. cit.*, pp. 6-7.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

Acesta este volumul care-i asigură poetei celebritatea, dovadă cele opt reeditări (până în 1923) şi numeroasele reproduceri ale unor poezii separate.

Din 1911, Ahmatova îşi petrecuse verile la conacul soacrei sale, Anna Ivanovna Gumiliova, aflat la Slepnevo, în gubernia Tver. Aici află de izbucnirea primului război mondial şi tot aici stă aproape toată iarna, până în preajma revoluţiei din februarie, revenind într-un Petersburg înţesat de soldaţi, pe 27 februarie 1917. Între anii 1915-1917, din cauza tuberculozei (maladie care a secerat mai toată familia Gorenko), Ahmatova se retrage din ambianţa literar-artistică, în ciuda acestui fapt continuând să fie unul dintre poeţii cei mai citiţi şi, în acelaşi timp, cei mai imitaţi. Va reveni cu al treilea volum al său, *Stolul alb*/ *Belaia staia*, publicat în septembrie 1917 tot la editura „Hyperboreu", în două mii de exemplare. Cele optzeci şi trei de poezii cuprinse în acest volum de versuri sunt datate 1913-1917, multe dintre ele fiind scrise la Slepnevo.

> Această culegere, spune Ahmatova, a apărut în împrejurări total neprielnice. Transportul era blocat, cartea nu a putut fi trimisă nici chiar la Moscova, aşa că tot tirajul s-a epuizat la Petrograd. Revistele se închideau, ziarele, de asemenea. Spre deosebire de *Mătănii*, *Stolul alb* n-a avut o presă prea zgomotoasă. Foametea şi distrugerile sporeau în fiecare zi[1].

Volumul a cunoscut totuşi trei reeditări succesive, între 1918-1923. În mai 1918 va merge pentru ultima dată, împreună cu N. Gumiliov, la conacul de la Slepnevo, moşia soacrei sale, pentru a-şi vedea fiul, în luna august a aceluiaşi an cei doi legalizând divorţul, facilitat de noua legislaţie. În scurt timp, amândoi se vor recăsători: Anna Andreevna cu Vladimir (Voldemar) Şileiko, eminent orientalist, specialist în Babilon şi în scriere cuneiformă, iar Gumiliov cu o altă Anna, Engelhardt, cu care va avea şi o fiică (cunoştinţe comune susţin totuşi că Ahmatova ar fi fost nu numai prima, ci şi unica sa dragoste). În aceşti ani, Ahmatova îşi câştigă existenţa lucrând ca bibliotecară la Institutul Agronomic, scrie extrem de puţin şi viaţa sa de cuplu este departe de a fi ceea ce îşi dorise, în 1921 despărţindu-se şi de Şileiko, după trei ani de convieţuire imposibilă.

La începutul anului 1921, în nr. 1 al revistei „Dom iskusstv", apare articolul lui K. Ciukovski, *Ahmatova şi Maiakovski*, iar în aprilie apare cel de-al patrulea volum de versuri al Annei Ahmatova, *Pătlagina*/ *Podorojnik*, o mică culegere cuprinzând treizeci şi opt de poeme (majoritatea scrise între 1917-1919) plus o traducere, o capodoperă tipografică apărută la editura „Petropolis" într-un

[1] *Idem*, p. 7.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

un tiraj de o mie de exemplare (volumul va cunoaşte două reeditări, în 1922 şi 1923). Tot în 1921, N. Gumiliv reînfiinţează „Atelierul", pe care-l numeşte „Al treilea Atelier al poeţilor" (mai încercase după război, în 1916, o altă revenire a akmeismului în viaţa literară, timp în care „Cel de-al doilea Atelier" îşi reluase, pentru scurt, timp întrunirile) şi publică almanahul acestuia, „Dragonul".

Din nefericire, destinul lui N. Gumiliov avea să ia o turnură dramatică şi, într-un fel, şi destinul Annei Ahmatova. În noaptea de 3 spre 4 august 1921 poetul este arestat în locuinţa sa, fiind învinuit de participare la complotul Taganţev, complot contrarevoluţionar al unei organizaţii din Petrograd. Prietenii încearcă să-l salveze, însuşi Gorki îi pledează cauza pe lângă şeful de temut al poliţiei lui Lenin, dar tribunalul îl condamnă la moarte prin împuşcare. „Oare putem să-i împuşcăm pe ceilalţi şi să facem o excepţie pentru el, sub pretextul că e poet? Este imposibil"[1], ar fi răspuns, se pare, tranşant F. Dzerjinski, nemilosul şef al poliţiei. Tribunalul îl condamnă la moarte prin împuşcare, iar sentinţa este dusă la îndeplinire. Din acest moment, creaţia lui N. Gumiliov nu va mai fi reeditată, el rămânând cunoscut în lucrările de istorie literară mai ales ca întemeietor al curentului literar akmeist. Versiunea Annei Ahmatova la toate cele întâmplate este aceea că Gumiliov nu ar fi participat la vreo acţiune ostilă. Se pare că adevărata şi singura lui vină a fost aceea că nu a adus la cunoştinţa organelor puterii sovietice faptul că un fost coleg de şcoală, cu care luptase şi care pe front încercase să-l atragă în organizaţie (probabil onoarea sa de nobil ofiţer nu-i permisese să facă acest denunţ), dar această infracţiune nu era de natură contrarevoluţionară. Uciderea lui Gumiliov a constituit un avertisment tragic, reprezentând momentul de cumpănă dintre emigrările anterioare şi expulzările silnice imediat următoare. Nefericitul eveniment avea să-şi pună amprenta şi asupra destinului Annei Ahmatova – deşi divorţată de trei ani de „împuşcat", poeta va resimţi această „poveste sumbră" planând, ca o povară grea, asupra sa, dar şi a fiului său, acest moment declanşând epitetele ce o vor urmări de-a lungul anilor: „poetă decadentă", „antipopulară", „poetă de alcov".

În 1922 este publicat, la editura „Petropolis", într-un tiraj de două mii de exemplare, al cincilea volum de versuri al Annei Ahmatova, *Anno Domini*, numit iniţial *Anno Domini MCMXXI*. Despre acest volum Brodski nota:

[1] *Apud* Anna Akhmatova, *Poème sans héros. Requiem et autres oeuvres*, trad. de Jeanne şi Fernand Rude, Paris, 1982, p. 13.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

În esenţă, totul ne apare altfel deja în ultimul şi cel de-al cincilea volum al tinerei Ahmatova – *Anno Domini MCMXXI*. În câteva poezii din acest volum, vuietul eternităţii absoarbe vocea eului în aşa măsură, încât poeta este nevoită să ne sugereze, la maximum, concreteţea detaliului şi a imaginii pentru a le putea salva şi a se putea salva pe sine de la inumana măsură a ritmului. Deplina uniune a eului şi a ritmului, mai exact, topirea lor în etern, se va petrece mai târziu. Deocamdată poeta a încercat să apere sensurile propriei lumi de *prozodia* care înghite totul, pentru că prozodia ştie despre timp cu mult mai mult decât poate cuprinde un suflet viu[1].

Noutatea acestor versuri este remarcată şi în epocă, chiar şi la nivel înalt: N. Osinski, tovarăş al lui Lenin o remarcă pe Ahmatova şi o felicită în „Pravda" pentru că nu a părăsit Rusia subliniind că a făcut această alegere din sentiment naţional şi nu din convingere revoluţionară, căci nu este de-a noastră, dar are calităţile unui mare poet: onestitatea sufletului şi conştiinţă civică. Osinski va plăti scump pentru curajul său, va fi acuzat că a trădat ideologia revoluţionară, iar articolul său nu va face decât să atragă atenţia răuvoitorilor asupra poetei, Troţki situând-o în „frumoasa şi nobila trupă muribundă", dar recunoscându-i talentul şi apropiind-o de grupul neoclasicist: „Ahmatova a scris câteva rânduri remarcabille. Este foarte bine că nu a plecat"[2].

Deceniile doi-trei vor consemna şi apariţia primelor studii fundamentale privind poezia Annei Ahmatova. Trebuie menţionate aici, în primul rând, studiul reputatului lingvist şi stilistician V.V. Vinogradov – *Despre simbolistica Annei Ahmatova*/ *O simvolike Anne Ahmatovoi* (1922), apoi o lucrare critică mai amplă, *Anna Ahmatova. Încercare de analiză*/ *Anna Ahmatova. Opît analiza* (1923), în care autorul, Boris Eihenbaum, fixează locul poetei în literatura de până la revoluţie, punctând faptul că Anna Ahmatova s-a impus de la început printr-o manieră poetică proprie, laconică şi energică, prin intimitatea spovedaniei lirice şi prin acel „roman liric" cu o şerpuire complexă şi cu o eroină misterioasă, neliniştitoare, adesea dedublată, care s-a dovedit a fi creaţie autobiografică şi mască înşelătoare. Aceleaşi aprecieri şi aceeaşi nelinişte transpar şi din rândurile publicate, în acelaşi an, de Marietta Şaghinian, într-un „Jurnal literar": „Dintre toţi poeţii ruşi astăzi în viaţă, Anna Ahmatova este cel mai popular. Ştim să-i iubim pe cei duşi. De-am învăţa să-i apărăm şi să-i iubim pe cei care trăiesc"[3]. Îndrăgită, aşadar, de mulţi compatrioţi, poeta nu a putut fi însă şi apărată. Executarea lui N. Gumiliov şi „caracterul intim" al poeziei sale îi vor închide

[1] Brodski, *art. cit.*, p. 17.
[2] Leon Trotsky, *Littérature et Révolution*, Paris, 1971, p. 45, 53 şi 130-131.
[3] S. Kovalenko et al., *Anna Ahmatova: Pro et contra*, Sankt-Petersburg, 2001, p. 410.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

porţile editurilor pentru aproape douăzeci de ani. Cu toate acestea, ea păstrează admiratori ai poeziei sale chiar şi printre revoluţionarii cei mai ardenţi. Tinerii cititori din Rusia, mai ales tinerele fete şi femei (muncitoare şi studente la facultăţile care aveau cursuri serale pentru angajaţi), femeile soldat şi comisar citiseră toate culegerile elegante, mici ca dimensiuni, care, în ciuda tuturor piedicilor, continuaseră să circule din mână în mână. Această poezie lirică aparent atât de simplă şi uşor de înţeles, le mergea cititoarelor direct la inimă, le impresiona (chiar dacă autoarea ei era străină „spiritului" epocii), dovedind, dacă mai era nevoie, că dragostea este un sentiment uman propriu tuturor, indiferent de convingerile politice.

Între 1923-1935 A. Ahmatova încetează practic a mai scrie versuri şi trăieşte din meseria de bibliotecar. La începutul NEP Ahmatova era membră a Direcţiei Uniunii Scriitorilor Sovietici din Leningrad, dar uşile editurilor şi revistelor începeau să i se închidă în faţă, una câte una. I se spunea că, pe de o parte, nu mai este nevoie de poezie lirică, iar, pe de altă parte, nu doresc să se compromită, publicând poezia unei soţii (chiar dacă nu era decât fosta soţie), de împuşcat. În 1925, o primă hotărâre de partid îi interzice publicarea poeziilor, iar *Marea enciclopedie sovietică* scrie despre versurile sale că „reprezintă un exemplu strălucit de poezie din epoca ruinei gentilomilor". O ediţie în două volume a poemelor sale, pregătită între anii 1925-1927 la editura „Petrograd", nu mai vede lumina tiparului: „de la mijlocul deceniului al treilea aproape că nu mi s-au mai tipărit versurile noi, cele vechi rămânând şi ele nereeditate". Iată cum rememorează poeta, în faţa biografului său M.V. Lotmanizov, momentul în care uşile redacţiilor i se închid pentru aproximativ cincisprezece ani:

> În 1924 am primit invitaţie de la Moscova pentru a participa la o seară de poezie cu versurile mele noi (...). Am citit *Calomnia* şi câteva poezii din ultima ediţie a volumului *Anno Domini*, care înainte de asta nu fuseseră publicate. La această seară a fost prezentă o persoană suspusă căreia nu i-au plăcut versurile mele. Imediat după seara respectivă mi s-a interzis orice publicare. N-am mai fost publicată. Ediţia în două volume din poeziile mele, care fusese deja tipărită şi urma să fie lansată, a fost distrusă. Această interdicţie a durat foarte mult timp. Până în 1939, n-am mai fost tipărită deloc. Am tradus, m-am ocupat de studii literare, am scris despre Puşkin[1].

[1] M. Lotmanizov, *Беседы с Анной Ахматовой*, în vol. *Об Анне Ахматовой*, Moscova, 1990, p. 527.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

Pe 8 decembrie 1924 are loc prima sa întâlnire cu P.N. Lukniţki, un tânăr filolog care, în ciuda tuturor pericolelor, se hotărâse să strângă materiale în vederea alcătuirii unei biografii a lui N. Gumiliov (discuţiile dintre Lukniţki şi Ahmatova vor fi consemnate într-un jurnal unic, datat 1924-1929). În acest timp, există în viaţa sa un bărbat pe care îl iubeşte, Nikolai Punin, poet, profesor de istoria artei, specialist în pictura modernă şi partizan al artei futuriste. Ahmatova se instalează în casa lui din Fontanka şi, ca o petersburgheză veritabilă, se refugiază în studiul, complementar, al arhitecturii oraşului şi al descifrării manuscriselor puşkiniene, consultărilor frecvente cu puşkinologi consacraţi, ca B. Tomaşevski, B. Eihenbaum, V. Jirmunski, L. Ghinzburg, V. Vinogradov şi alţii, toate aceste preocupări şi discuţii însemnând pentru poetă menţinerea în ritmul viu al literaturii de care fusese îndepărtată. În studiul *Poeţi şi poete* (1922), Iuli Aihenvald notează: „Da, în Anna Ahmatova Puşkin n-a murit, n-a murit tot ceea ce, blagoslovit, a fost legat de el, de Aleksandr Blagoslovitul; în faţa ei se deschid grele şiruri de ruseşti decenii, iar ea zăreşte, dincolo de ele, aleile din Ţarskoe Selo, pe care le cutreierase tânărul de neuitat..."[1] Ahmatova „are simţul Petersburgului şi iubeşte într-atât «oraşul de granit al slavei şi-al nefericirii», încât s-ar părea că, sub aripa lui, «pe Neva cea întunecată şi sub privirea ferecată a Împăratului de Bronz», au îngheţat deopotrivă umbrele ei şi ale oraşului. Dar, prin această stihie întimă a capitalei, cu rafinata-i graţie, «ceva, de baştină, se-aude», se aude anume povestea unei inimi simple şi nedezmierdate, a unui suflet drag de femeie, şi se întrezăreşte chipul unei rusoaice cu o broboadă pe cap"[2].

Vremurile erau grele. „La început trăiam într-o astfel de singurătate, încât nu-l vedeam nici pe Mandelştam", notează ea. Prietenii săi continuau să plece în străinătate, majoritatea travesau frontiera ilegal şi îi propuneau să o ajute să facă acelaşi lucru, dar Ahmatova nu dorea să părăsească Rusia. Din 1925 locuieşte din nou la Ţarskoe Selo, într-o pensiune de familie. În primăvară este grav bolnavă de tuberculoză şi nu se poate plimba nici măcar prin parc, iar în iulie merge, împreună cu Lev, la Bejeţk, de unde strânge material pentru biografia lui N.S. Gumiliov. Pe 12 mai 1926 Anna Ahmatova citeşte versuri la o serată literară desfăşurată la Filarmonica din Leningrad, unde sunt prezenţi, printre alţii, M. Bulgakov (pe care îl cunoaşte pentru prima dată), E. Zamiatin, M. Zoşcenko,

[1] *Anna Ahmatova: pro et contra*, *ed. cit*., pp. 246-247.
[2] *Apud* I. Ianoşi, *Sankt Petersburg. Romanul şi romanele unui oraş*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2004, p. 289.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

M. Kuzmin, V. Kaverin, A. N. Tolstoi, N. Tihonov şi K. Fedin, iar pe 8 iunie se desparte oficial de V.K. Şileiko. Anul următor, în lunile iunie-iulie se tratează la sanatoriul ŢKUBU din Kislovodsk, unde îi va întâlni pe Marşak, Kacealov şi Stanislavski. Interdicţia de a publica se referea, se pare, doar la poezie – pe 15 februarie 1933 Ahmatova susţine comunicarea *Ultima povestire a lui Puşkin*, care-i deschide şirul cercetărilor de puşkinolog şi care apare totuşi în publicaţia „Zvezda", nr. 1/1933. În luna octombrie a aceluiaşi an, la editura Academiei, vede lumina tiparului volumul său de traduceri, *P.P. Rubens. Scrisori*. Până în 1939, Anna Ahmatova scrie şi comunică din studiile sale de literatură la Casa Puşkin, este cooptată în comisia Puşkin care pregăteşte comemorarea a o sută de ani de la moartea poetului şi chiar îi sunt publicate câteva lucrări de cercetare literară (studiul *Ultimul basm al lui Puşkin* este publicat în revista „Zvezda" (1933), iar *„Adoplhe"de B. Constant în creaţia lui Puşkin* – în publicaţia academică „Vremennik puşkinskoi komisii", nr. 1/1936). Deşi teoretic izolată, toate aceste activităţi complementare, foarte apreciate, arată de ce imens prestigiu se bucura Anna Ahmatova în faţa intelectualităţii ruse a acelor vremuri. Ea a intenţionat să scrie chiar şi o carte despre A.S. Puşkin, dar cartea nu a apărut niciodată, iar manuscrisul nu s-a păstrat. Cu toate acestea, într-o mare de singurătate şi îndărătul zidurilor despărţitoare de public, Ahmatova continuă să creeze poezie. Prietenii săi de-o viaţă aleseseră calea exilului, iar cei rămaşi erau supuşi percheziţiilor şi arestului. În noaptea de 13 spre 14 mai 1934, prietenul şi colegul său akmeist, Osip Mandelştam, este victima unei asemenea întâmplări, Ahmatova fiind de faţă. Aşa poate fi explicat şi faptul că, în 1934, Mandelştam reuşise să scape din detenţia de la Liubianka, ceea ce n-ar fi fost posibil pentru o victimă obişnuită. Din păcate, acest lucru nu s-a întâmplat şi câţiva ani mai târziu... În timp ce se pregătea primul Congres al Scriitorilor Sovietici, Ahmatova primeşte şi ea un chestionar de completat. Bulversată de arestarea prietenului său, nu are curajul să-l completeze sau, mai bine spus, are curajul de a nu-l completa. În timpul acestui congres, desfăşurat în luna august a anului 1934, Ahmatova este blamată virulent. N. Punin este arestat, iar fiul ei, Lev Gumiliov, este aruncat în închisoare pentru numele pe care îl purta şi pentru că e fiul unei „poete decadente".

Ajutată de M. Bulgakov, Ahmatova îi scrie lui Stalin şi obţine, nesperat, eliberarea fiului şi a soţului său, în octombrie 1935. Anul următor scria: „nu ştiu de ce, dar din 19 ianuarie am început să scriu din nou poeme". Primul pe care îl scrie i-l dedică lui B. Pasternak, cu care merge la Procuratura Uniunii Sovietice în vederea unui demers pentru eliberarea lui Mandelştam. În luna februarie a

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

aceluiaşi an îi face o vizită lui O. Mandelştam, care avea domiciliu forţat la Voronej şi scrie poemul *Voronej*. „Teama şi muza" sunt cuvintele care împart în două şi rezumă viaţa poeţilor din această perioadă. Ahmatova este prinsă şi ea între dorinţa de a scrie şi aceea de a supravieţui. Pe 10 martie 1938 ea află că fiul său a fost din nou arestat. „Drumul crucii a început pentru mine în acea zi. Chipuri, buze vineţii, răspunsuri date din spatele ghişeelor", îi va mărturisi Lidiei Ciukovskaia, al cărei soţ fusese şi el arestat, în 1937[1].

Pe 19 septembrie acelaşi an se desparte de N. Punin, dar, din lipsa unei locuinţe, va continua să stea în acelaşi apartament cu el. Referindu-se la perioada 1936-1940, Anna Ahmatova va observa: „Mi-am schimbat scrisul... Vocea îmi sună altfel". Afirmaţia este valabilă atât pentru proză, cât şi pentru versurile sale. Pe 29 iulie 1939 Ahmatova îi citeşte Lidiei Ciukovskaia un fragment din poemul *Recviem*, în care deplânge calvarul său şi al tuturor mamelor şi soţiilor de întemniţaţi. În acest an N. Punin este trimis în lagăr, Lev Nikolaevici Gumiliov este încarcerat la închisoarea leningrădeană Krestî şi apoi transferat în cea mai cumplită închisoare, Lefortovo, din Moscova. Sunt anii în care cumplitul comisar al afacerilor interne, N.I. Ejov, îşi exercită funcţia înscriind în istoria modernă a Rusiei o perioadă de cruntă teroare, sintetizată de poetă în introducerea la *Recviem* sub numele de „ejovşcina". La începutul anului 1939 Ahmatovei îi este

[1] Lidia Ciukovskaia, fiica criticului K. Ciukovski, este autoarea lucrării *Записки об Анне Ахматовой*, în care relatează prietenia care a legat-o de marea poetă, prietenie dezvoltată în timp pe baza unei atenţii reciproce. Aflate la porţile închisorii, Lidia dorea să afle veşti despre soţul ei, Matvei, care era întemniţat (de fapt, Matvei Bronstein fusese împuşcat încă din 1938), iar Anna Ahmatova despre fiul său, Lev Gumiliov. Cartea a fost publicată iniţial la Paris, volumul I în 1976, iar volumul II în 1980, şi a produs câteva ecouri la vremea respectivă: „interzisă în U.R.S.S., cartea este o stenografie a vieţii din U.R.S.S.", aprecia „Le monde" în numărul din 25 martie 1980. Graţie cărţii pătrundem în intimitatea şi în cotidianul vieţii poetei: aflăm despre împrejurările în care trăia marea poetă, despre apartamentul minuscul şi în dezordine, despre dejunurile sărăcăcioase servite întotdeauna în grabă, despre îmbrăcăminte şi indiferenţa Ahmatovei faţă de bunurile materiale şi de confort (generoasă, ea dăruia tot ce avea). Prudenţa şi experienţa suferinţelor prin care trecuse făceau din ea un sfetnic bun. Cele două femei discută foarte mult şi despre poezie. Ahmatova se teme să-şi expună sentimentele pe hârtie; ea le rosteşte, iar Ciukovskaia le învaţă pe dinafară. Îşi vorbesc în şoaptă sau îşi scriu bileţele pe care le ard, căci pereţii au urechi. Cartea Lidiei Ciukovskaia trebuie citită însă cu unele rezerve. Se ştie că în jurul oricărui mare scriitor există şi oameni cu totul întâmplători, oameni cărora le place să trăiască din gloria altuia, să se ascundă după prestigiul altuia. De aceea considerăm că despre Anna Ahmatova cel mai bine vorbeşte opera sa, mărturiile unor cunoscuţi aşa-zişi „prieteni" fiind mai mult sau mai puţin adevărate şi, în consecinţă, mai puţin importante.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

adusă la cunoştinţă, de către Emma Gherstein – critic literar şi prietenă a Nadejdei Mandelştam – vestea morţii lui Osip Mandelştam. Pe 26 iulie, în urma unei întruniri speciale a NKVD, Lev Gumiliov este condamnat la cinci ani de lagăr. Mama va încearca din nou să-l elibereze, printr-o scrisoare adresată lui Stalin, dar, de această dată, demersurile făcute împreună cu prietenii săi rămân fără rezultat – Lev este condamnat şi trimis în lagărul de la Turuhan, de unde, în 1944, va pleca voluntar pe front.

Cu toate acestea, în 1940, revistele „Zvezda" şi „Leningrad" îi publică poetei câteva poezii (în urma intervenţiilor câtorva prieteni scriitori), iar cenzura autorizează publicarea unei culegeri, *Din şase cărţi*/ *Iz şesti knig*, antologie ce cuprinde o selecţie riguroasă din volumele precedente (cinci la număr, plus una distrusă la interdicţie, care putea fi completată cu scrieri ulterioare, partea a şasea din volum purtînd denumirea *Salcia*/ *Iva*, după numele poeziei cu acelaşi titlu). Se pare însă că una dintre scrierile publicate i-a displăcut lui Stalin, ceea ce a făcut ca volumul să nu aibă parte de promovarea meritată, adevărata a şasea carte fiind alta, pregătită pentru tipar până în preajma noului război mondial (din cauza căruia nici nu a mai apărut), cu timpul Ahmatova modificându-i alcătuirea şi titlul. Astfel va lua naştere culegerea *Trestia*/ *Trostnik*, care va avea un alt epigraf decât cel iniţial (dar tot din B.P. – Boris Pasternak) şi va conţine versuri scrise timp de şaptesprezece ani după *Anno Domini*, cu adaosuri ulterioare.

În această perioadă, mai exact în noaptea de 27 decembrie 1940, apar primele semne ale *Poemului fără erou* (cu care se deschide în opera poetei o perioadă de douăzeci şi doi de ani), dar alte împrejurări istorice tragice se derulează. Războiul o găseşte pe Anna Ahmatova la Leningrad, la sfârşitul lui 1941, în timpul celor mai crunte atacuri ale artileriei şi aviaţiei germane, poeta mergând la Moscova, unde o va întâlni, pentru prima şi ultima oară în viaţă, pe Marina Ţvetaeva. La 10 octombrie este evacuată din capitală şi pleacă, împreună cu Lidia Ciukovskaia, la Taşkent, unde ajung pe 9 noiembrie. În Asia Centrală, Ahmatova, ca şi alte poete, merge în spitale pentru a le citi soldaţilor poemele sale. Tot la Taşkent mai scrie o piesă în care versurile alternau cu proza, din care s-a păstrat numai un fragment, *Prolog sau Vis în vis*, redactează un text în proză, *În loc de prefaţă* la *Poemul fără erou* şi schiţează câteva fragmente de memorialistică. În mai 1943 îi apare o ediţie de poeme alese, *Asiatica mea*/ *Moia aziatka*, care se epuizează aproape imediat.

Pe 15 mai 1944 Ahmatova revine cu avionul la Moscova, iar luna următoare se reîntoarce în Leningradul mutilat de asediul care durase doi ani, pe care îl numeşte „o oribilă fantomă a ceea ce părea să fi fost oraşul meu". După

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

sfârşitul războiului, Ahmatova continuă să citească poeme la seratele literare şi la radio, iar în aprilie 1946 participă la o reuniune în Sala Coloanelor din Casa Uniunilor (Dom soiuzov). Apariţia sa provoacă ovaţii prelungite din partea celor prezenţi, care percep întoarcerea poetei în lumea literară ca pe o eliberare din captivitate a cuvântului şi a sufletului inflexibil rusesc. Eliberat, Lev Gumiliov revine şi el la Leningrad şi locuieşte, împreună cu mama sa, în casa de pe Fontanka, amândoi nutrind speranţa că suferinţele lor au luat sfârşit. Lev, care absolvise la Universitatea din Leningrad, Facultatea de Istorie, se înscrie la aspirantură, citeşte mult şi îşi redactează dizertaţia pe care o susţine cu brio în 1948.

Pe 14 august 1946 se ia hotărârea privind schimbarea orientării revistelor literare „Zvezda" şi „Leningrad", în urma unui raport care mutilează pur şi simplu viaţa Annei Ahmatova, a lui Zoşcenko şi a altor poeţi. Pentru A.A. Jdanov, autorul raportului, Ahmatova este „una dintre reprezentantele mocirlei reacţionare, lipsite de ideologie", „una din purtătoarele de steag ale poeziei searbede, lipsite de idei", în timp ce poezia sa este „poezia unei cuconiţe isterice, care-şi petrece viaţa între alcov şi capelă. (...) Esenţialul pentru ea îl formează motivele de dragoste, împletite cu motive de tristeţe, melancolie, moarte, mistică resemnare". Jdanov găseşte şi un motiv pentru „resemnare", sentimentul fiind „explicabil pentru conştiinţa socială a unui grup pe cale de dispariţie". Creaţia Ahmatovei „aparţine unui trecut îndepărtat", „este departe de popor", aşadar nu merită a fi tolerată în paginile revistelor, fiindcă nu poate aduce tineretului sovietic decât „descurajare, tristeţe, pesimism, tendinţa de a fugi de problemele actuale ale vieţii sociale, de a fugi de pe drumul larg al vieţii sociale şi al activităţii, în lumea îngustă a impresiilor personale", de aceea „nu poate fi tolerată în paginile revistelor noastre"[1]. La 1 septembrie 1946, la adunarea generală a Uniunii Scriitorilor din Leningrad se constată că „printre scriitorii leningrădeni s-au găsit destui cei care au exagerat valoarea lui M. Zoşcenko şi a Annei Ahmatova, precum şi a altora ca ei". Cei doi scriitori sunt excluşi din Uniunea Scriitorilor şi, după această adunare, la care poeta nu a participat, ediţia celei de-a şaptea cărţi a sa, aflată pe punctul de a apărea, este oprită şi dată la topit (au „supravieţuit" numai câteva exemplare ascunse de tipografi şi de redactori). Hotărârea va fi inclusă chiar şi în programa analitică şcolară, câteva generaţii de elevi învăţând că Anna Ahmatova era o poetă decadentă. Din acest

[1] A.A. Jdanov, *Raport asupra revistelor „Zvezda" şi „Leningrad"*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948, pp. 13-20.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

moment va începe a doua perioadă de dizgraţie pentru Anna Ahmatova, care se va întinde până la mijlocul anilor ‘50. Poeta va fi reprimită în Uniunea Scriitorilor, dar „Hotărârea” din 14 august 1946 va fi anulată abia în octombrie 1988, coincidenţă fericită – în „ajunul” centenarului Ahmatova.

Pe 26 august 1949 N. Punin este din nou arestat, Lev este exclus de la doctorat, nepermiţându-i-se accesul, absolut necesar, la Biblioteca Institutului de Orientalistică al Academiei şi, pe 6 noiembrie, în virtutea sinistrului articol 58 din Codul Penal (adoptat încă din 1926), cu paisprezece paragrafe şi multe subpuncte, extinzând activitatea contrarevoluţionară” la tot ce se voia, este din nou arestat în casa de pe Fontanka 34 şi dus la închisoarea Lefortovo din Moscova. Întreaga casă este percheziţionată şi Ahmatova, înspăimântată de gândul că ceea ce scrie ea este cauza calvarului fiului său, arde multe manuscrise. În timp ce fiul său este anchetat la Moscova, Ahmatova încearcă să-l înduplece pe Stalin, scriind un grup de poezii grupate sub titlul *Slavă păcii*, publicate în revista „Ogoniok”, nr. 14/1950 (niciodată inclus în vreo culegere), dar, de această dată, nu mai reuşeşte să facă acest lucru (aşa cum nu reuşise nici Mandelştam cu ani în urmă), Lev fiind condamnat la opt ani de lagăr (va fi reabilitat mult mai târziu, abia în primăvara lui 1956; ulterior i se va acorda titlul de „doctor în ştiinţe” şi va activa la Universitatea din Leningrad ca profesor de istorie). Totuşi în *Marea enciclopedie sovietică*, ediţia a II-a, Anna Ahmatova este felicitată în câteva rânduri pentru că a ridicat vocea în lupta pentru pace, iar pe 19 februarie 1951, la intervenţia lui A. Fadeev, este reprimită în Uniunea Scriitorilor. Aceste aprecieri nu sunt însă pe măsura valorii sale, loviturile primite în mod repetat declanşându-i primul infarct, în mai 1951. Înainte de a merge la spital, poeta reuşeşte să-i încredinţeze Emmei Gerstein toate manuscrisele şi toate documentele sale.

Publicată rar în anii războiului, Anna Ahmatova se „retrăsese” în traducere, practica acesteia nefiindu-i deloc străină – în tinereţe îl „tălmăcise” pe Rilke, apoi scrisorile lui Rubens, scrierile ucraineanului Ivan Franko, iar, la Taşkent, pe poeţii uzbeci. Ulterior poeta îşi va extinde aria de activitate traducând din literaturile slave, caucaziene, orientale şi nu numai, munca sa de traducător concretizându-se, ani mai târziu, în mai multe volume de traduceri, dintre care amintim admirabilul volum apărut la Moscova în anul 1965 – *Glasurile poeţilor. Versuri ale poeţilor străini în traducerea Annei Ahmatova*/ *Golosa poetov. Stihi zarubejnîh poetov v perevode Annî Ahmatovoi*, care cuprinde poezii din literaturile coreeană (cele mai multe cantitativ), idiş,

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

armeană, gruzină, uzbecă, letonă, lituaniană, sârbă, polonă, bulgară, norvegiană, franceză, italiană, portugheză şi... română (Eminescu, Arghezi, Al. Toma).

Din „Fontanîi Dom" Ahmatova se mută într-o cameră din apartamentul Irinei Punina, aflat nu departe de Grădina Tavriceski, unde va locui între anii 1952-1961. În 1952, A. Ahmatova şi L. Ciukovskaia se reîntâlnesc. Pe buzele tuturor din inteligheţia rusă trece o întrebare: „Oare mai există speranţa de a trăi până la moartea lui Stalin?" Se pare că da, speranţa se transformă în certitudine în anul 1953, când Stalin moare. Încurajată şi ajutată de Emma Gerstein, Ahmatova mai face o încercare de a-şi elibera fiul, dar Curtea Supremă refuză să rejudece cazul (E. Gerstein va publica, în 1976, în *Memuarî i faktî*, dosarul lui Lev Gumiliov, oferind date concrete despre această „crimă" abominabilă). Sunt vremuri tulburi; dintr-odată se aduc la cunoştinţa opiniei publice lucruri ce fuseseră tăinuite până atunci, iar aceste lucruri sunt teribile şi înfricoşătoare. Există milioane de victime şi milioane de responsabili şi, o dată cu întoarcerea deportaţilor, sunt puşi faţă în faţă sau, cum ar fi spus Anna Ahmatova, „cei arestaţi se întorc şi două Rusii se privesc faţă în faţă: cea care a arestat şi cea care a fost arestată". N. Punin, cel de-al teilea soţ, nu mai apucă să revină, moare într-un lagăr din satul Abez, care făcea parte din centrul Gulag Vorkuta (Republica Socialistă Sovietică Autonomă Komi), pe 21 august 1953. Ahmatova primeşte o căsuţă la Komarovo (până în 1948 – Kelomiakki, denumirea originară finlandeză), una dintre staţiunile de odihnă din regiune, situată pe malul Golfului Finic, aflată la 44 de kilometri depărtare de oraş, numită şi „orăşelul academicienilor". *Budka* (Ghereta), cum o numea, era o mică *dacea* (casă de vacanţă) şi, în acest loc, pe care-l va îndrăgi, Ahmatova îşi va petrece ultima parte a vieţii, nemairevenind niciodată la Ţarskoe Selo. Îşi poate întâlni din nou şi cititorii şi chiar este trimisă la o conferinţă a Uniunii Scriitorilor din partea filialei din Leningrad; treptat, de la mijlocul anilor '50 şi cu deosebire în anii '60, poezia sa este din nou inclusă în reviste săptămânale, precum „Literaturnaia gazeta", sau lunare – „Novîi mir" şi în diverse almanahuri literare.

Începând cu anul 1958, versurile Ahmatovei sunt din nou reeditate. O culegere de şaptezeci şi cinci de poezii, scrise între 1909-1957, plus paisprezece traduceri, va vedea lumina tiparului în douăzeci şi cinci de mii de exemplare, dar cartea îi reconfirmă Ahmatovei că rezoluţia din 1946 nu fusese uitată, acest lucru întâmplându-se abia în 1988, când CC al PCUS va recunoaşte eroarea comisă. În Germania, Franţa, Italia, Statele Unite încep deja să-i fie publicate primele lucrări. Italia, ţara în care ecoul modernismului rus a fost prompt şi de durată datorită lui Marinetti, se înscrie în procesul de promovare a o operei ahmatoviene

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

în Occident, primele poeme ahmatoviene în limba italiană văzând lumina tiparului în iulie 1951, în traducerea lui Di Sarra. Urmează Franţa, prin intermediul traducerilor lui Sophie Laffite (1959), mai târziu Statele Unite, unde, la New York, va apărea prima versiune a *Poemului fără erou* (1960-1961), apoi Germania, mai exact München, şi prima ediţie în limba rusă a *Recviemului* (1963), poem tradus imediat şi în Franţa, unde va fi publicat în anul 1970, pentru prima dată integral în limbile rusă şi franceză. Concomitent cu publicarea operei ahmatoviene, în Rusia şi în lume încep să fie tipărite numeroase lucrări de critică literară şi biografice, ediţiile în limba franceză ale amintirilor Nadejdei Mandelştam (1972-1975) şi memoriile Lidiei Ciukovskaia (1980) fiind elocvente în acest sens.

În ultimii ani de viaţă, Annei Ahmatova îi este dat să cunoască şi laurii recunoaşterii internaţionale. În august 1962 poeta este propusă pentru acordarea Premiul Nobel, dar propunerea rămâne neconcretizată (în acest fel ea evită, poate, soarta lui Pasternak, dar pierde ocazia de a ocupa în poezia mondială locul ce i se cuvenea, adică primul loc). Totuşi în străinătate se vorbeşte din ce în ce mai mult despre numele său şi iată că vine şi momentul de glorie: în urma poeziilor traduse în limba italiană de Di Sarra şi pentru împlinirea a cincizeci de ani de activitate poetică, pe 12 decembrie 1964 Uniunea Scriitorilor Europeni decernează, în vechiul palat Urbino din oraşul sicilian Catania, Premiul internaţional de poezie „Etna-Taormina" poetei ruse Anna Ahmatova: „Iarna trecută (*Pe scurt despre sine* este datat 1965 – MDD), în preajma anului jubiliar Dante, am auzit din nou sunetul limbii italiene – am fost la Roma şi în Sicilia"[1]. Pe 5 iunie 1965 Universitatea Oxford îi decernează titlul de Doctor Honoris Causa, ceea ce constituie un nou prilej de călătorie: „În 1965, am călătorit în ţara lui Shakespeare, am văzut cerul Angliei şi Atlanticul, m-am întâlnit cu vechi prieteni, mi-am făcut prieteni noi şi-am vizitat din nou Parisul"[2]. După Oxford şi Londra, Ahmatova revede Parisul pe care-l iubea atât de mult, Parisul voiajului său de nuntă, al plimbărilor sale cu Modigliani. Cei câţiva prieteni emigranţi care o întâlnesc sunt frapaţi de aspectul său fizic, de vocea joasă, dar relatează că poeta foarte fericită de această călătorie.

Pe 19 octombrie are loc ultima apariţie publică a Annei Ahmatova, cu ocazia unei seri literare solemne desfăşurate la „Balşoi Teatr" dedicată împlinirii a şapte sute de ani de la naşterea lui Dante. În urma infarcturilor, zilele

[1] Ahmatova, *Избранное*, p. 8.
[2] *Idem*.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

Ahmatovei sunt pe sfârşite, prietenii săi ştiu şi ea însăşi simte acest lucru. Continuă să locuiască la Komarovo, în „budka" de lemn din mijlocul pădurii de brazi seculari, iar locul său preferat de plimbare este drumul care duce către lac şi către cimitir unde, conform dorinţei sale, va fi înmormântată. Slăbită de boală, ea nu mai rezistă şi ultimului infarct. 4 martie este data ultimei însemnări din jurnal, în dimineaţa zilei de 5 martie 1966 poeta stingându-se din viaţă.

N-ar fi însă nimerită o încheiere în aceste tonuri sumbre. Relatările biografice prezente în aceste pagini sunt completate chiar de spusele Annei Ahmatova, care afirma, la vârsta de şaptezeci şi şase de ani, la sfârşitul unei note autobiografice: „Sunt fericită că am trăit în aceşti ani" (*Pe scurt despre sine*, 1965). E adevărat că viaţa traversată de poetă n-a fost una uşoară, ea însăşi o recunoştea, dar, în ciuda tuturor celor trăite, Anna Ahmatova a avut parte de o existenţă îndelungată şi fericită. N. Skatov întăreşte această idee:

> Unii ar putea întreba: „de ce fericită? Nu e vorba mai degrabă despre viaţa de sacrificiu a unei femei al cărei soţ a fost arestat, al cărei fiu – trecut din temniţă în lagăr şi invers, despre o femeie persecutată, care a trăit modest şi care a murit în sărăcie cunoscând toate privaţiunile vieţii, în afară de aceea a Patriei – surghiunul, exilul?" Şi, cu toate acestea, ea a fost fericită. Ea a fost – poet: „N-am încetat să scriu versuri. Ele sunt pentru mine legătura mea cu timpul, cu viaţa nouă a poporului meu. Scriindu-le, am trăit ritmurile care răsunau în istoria eroică a ţării mele. Sunt fericită că am trăit în aceşti ani şi că am fost martora unor evenimente fără pereche"[1].

Faptele de viaţă merită a fi cunoscute, dar opera lăsată e mărturia cea mai vie că poeta a fost fericită să trăiască în aceşti ani în care poezia, care pentru ea însemna suprema raţiune de a fi, a cunoscut cel mai mare avânt: „Şi dacă Poeziei i-a fost dat să înflorească în secolul al XX-lea chiar în ţara mea, atunci îndrăznesc să spun că am fost martorul fericit şi atent al acestei înfloriri"[2].

Bibliografie

Ahmatova, Anna, *Amedeo Modigliani*, „Secolul 20", nr. 4/1967
Ahmatova, Anna, *Избранное*, Moscova, 1974, p. 5.
Ahmatova, Anna, *Poeme. Proze*, trad. de Livia Cotorcea, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi

[1] N. Skatov, *„Я – голос ваш..."*, în „Литературная газета", nr. 25 (5247)/1989, p. 3.
[2] Mandrîkina, *op. cit.*, p. 60.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

Ahmatova, Anna, *Poème sans héros. Requiem et autres oeuvres*, trad. de Jeanne şi Fernand Rude, Paris, 1982
Ahmatova, Anna, *Воспоминания об Александре Блоке*, în *Сочинения в двух томах*, vol. II, Moscova, 1990
Annenkov, I., *Дневник моих встреч*, vol.I, New York, 1966
Berberova, Nina, *Sublinierea îmi aparţine*, trad. de N. Stănescu, Editura Univers, Bucureşti, 2000
Ciukovskaia, Lidia, *Записки об Анне Ахматовой*, Moscova, vol. II, 1997
Dobre, Aneta, *N. Gumiliov – un cavaler rătăcitor prin spaţii şi timpuri*, în vol. *Itinerarii poetice*, Editura Universităţii din Bucureşti, 1997
Evseev, B., *Самый непрочитаемый поэт*, în „Литературная газета", 20 noiembrie 1995
Ianoşi, I., *Sankt Petersburg. Romanul şi romanele unui oraş*, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2004
Ivanova, L., *Turnul*, în „Secolul 20", nr. 301-302-303/1986
Jdanov, A.A., *Raport asupra revistelor „Zvezda" şi „Leningrad"*, Editura Partidului Muncitoresc Român, Bucureşti, 1948
Kovalenko, S.,et al., *Anna Ahmatova: Pro et contra*, Sankt-Petersburg, 2001
Liamkina, E.I., *Встречи с прошлым*, Moscova, 1978
Lotmanizov, M., *Беседы с Анне Ахматовой*, în vol. *Об Анне Ахматовой*, Moscova, 1990
Mandrîkina, L. A., *Книги. Архивы. Автографы*, Moscova, 1973
Skatov, N., *„Я – голос ваш..."*, în „Литературная газета", nr. 25 (5247)/1989
Şoptereanu, V., *Timpul artistic şi poetica memoriei*, Editura Paideia, Bucureşti, 2006
Tolmacev, M.V., *Ахматова в изобразительном искусстве*, în vol. *Таины ремесла. Ахматовские чтения*, Moscova, 1992
Trotsky, Leon, *Littérature et Révolution*, Paris, 1971

A life devoted to poetry – Anna Akhmatova

The Russian poet Anna Andreevna Gorenko was born on June 11th, 1889 near Odessa, in Bolshoy Fontan. While still very young, she was taken to Tsarskoe Selo, which later came to be called the city of Pushkin. She lived there until the age of 16, and it is there that she composed some of her first poetry. She later graduated from the Fundukleevsky Institute in Kiev, and it is here that her childhood romance with former Tsarskoe Selo schoolmate Nikolai Gumilev finally culminated in marriage. During this time Anna had already written about 200 poems, some of which were selected for publication in her first book in 1912. The book, which was entitiled *Evening*, brought her public recognition as well as critical praise. In 1914, Akmatova's second book, entitled *Rosary*, was published. Akmatova's third poetic compilation, *White Wall* was published in 1917. At that time, a large portion of Akhmatova's social relations, including close friends, began emmigrating. The situation worsened, and Anna suffered a personal drama when she and Gumilev were divorced. Her only income was beggarly. In August 1921, Blok died, and Anna learned that Gumilev had been shot and killed. The shock was very deep. Anna wrote very little during this period. At this time, Anna began studying History. She especially studied the history of architecture and art during Pushkin's time. In the 1930's, the "mysterious gift of

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)

song"came back to her quickly, and with a renewed strength. These years of her life were filled with great misfortune. Her son, Lev Gumilev, was arrested and exiled due to a false accusation. Many changes are noticeable in her poetry at this time. Drawing from the breadth of her experience, Akhmatova's poetic vision became much sharper and bolder. Akhmatova wrote *Requiem*, *Poem without a Hero*, *Seventh Book* etc., and later, a comprehensive compilation entitled *The Race of Time. Poetry (1909-1965)*. In 1964, Anna Akhmatova was given the international poetic award "Etna Taormina", in Italy, and her historical research earned her an honorary Doctorate of Literature from Oxford University.

BDD-A24285 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:13 UTC)